

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference
«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the institutions
of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)
Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019*

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практи. конф. 17-18 жовтня 2019року) , ч.І / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 267с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Світлана Сімакова

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОЇ ОБРАЗНОСТІ ВОКАЛЬНОЇ ТВОРЧОСТІ
В.А. МОЦАРТА ЯК СКЛАДОВА ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 92

М.О. Ткаченко, Єлизавета Ісичко

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОПІСЕННОЇ
КУЛЬТУРИ (ВИДАТНІ ПОСТАТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ НАУКОВОЇ ДУМКИ) ... 98

Анастасія Солонченко

МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА ПТУШКІНА ВОЛОДИМИРА
МИХАЙЛОВИЧА 104

Вікторія Тризна

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ МИКОЛИ МОЗГОВОГО 108

Тетяна Веремчук

ПІСЕННА ТВОРЧИСТЬ ОЛЕКСАНДРА БІЛАША (ПОСТАТІ ЗОЛОТОЇ
ДОБИ РАДЯНСЬКОЇ ЕСТРАДИ) 113

Марія Золотарьова

ОСОБЛИВОСТІ ВОКАЛЬНОЇ ТВОРЧОСТІ ОКСАНИ ПЕТРУСЕНКО 118

Вероніка Гамарко

ТВОРЧИЙ ШЛЯХ І ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАВСЬКОГО СТИЛЮ О.В.
ОБРАЗЦОВОЇ 123

М.О. Ткаченко, Павло Зеленик

СТИЛІСТИКА ПІСЕННОЇ ТВОРЧОСТІ В. ІВАСЮКА ЯК ЧИННИК
РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕСТРАДНОЇ МУЗИКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ
XX СТОЛІТТЯ 129

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА
СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

УДК 78.072.2

Світлана Сімакова

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди
факультет мистецтв
б1 мв група

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОЇ ОБРАЗНОСТІ ВОКАЛЬНОЇ ТВОРЧОСТІ
В.А. МОЦАРТА ЯК СКЛАДОВА ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
вокальної культури і сценічної майстерності вчителя Ткаченко М.О

В статті з'ясовуються особливості вокальної творчості В.А. Моцарта, як видатного представника-новатора доби Класицизму. Розглядається оперна та камерно-вокальна творчість композитора. Визначається специфіка художньої образності вокальних творів та їх втілення в музичній драматургії.

The article explains the peculiarities of V.A.Mozart's vocal creativity. Mozart, as a prominent representative of the innovator of the Classicism era. The opera and chamber and vocal creativity of the composer are considered. Specificity of artistic imagery of vocal and their embodiment in musical dramaturgy is determined.

Ключові слова: вокальна творчість, класицизм, виконавське мистецтво, опера, художній образ.

Key words: vocal creativity, classicism, vocal performing art, opera, artistic image.

Постановка проблеми та її актуальність. Сучасний мистецький процес базується на досягненнях видатних представників різних мистецьких епох, вбирає в себе традиції, творчі здобутки, а тому потребує більш детального поглиблення та аналізу характерних рис та художнього методу митців.

Визначення творчого методу В. А. Моцарта, як реформатора оперного та камерно-вокального жанру, є важливою ланкою у підготовці та становленні майбутнього викладача музичного мистецтва та викладача вокалу зокрема. Поряд з технічними навичками при виконанні певного вокального твору, майбутній фахівець повинен володіти історією створення твору, розуміти

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

стильові риси твору заданої епохи, творчий почерк композитора, втілення ним музичних, філософських та психологічних образів у творі. Тож, поряд з технічними навичками при виконанні вокальних творів В. А. Моцарта важливим є аналіз та розуміння специфіки творчого стилю митця.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз та визначення особливостей вокальної творчості В.А. Моцарта багаторазово висвітлювались у наукових дослідженнях. Кокретним підтвердженням є мистецтвознавчий аналіз творчості В. А. Моцарта (М. Гарєєва, В. Келдиш, Т. Ліванова, О. Нікітіна, Є. Чигарьова, М. Чорна та ін.); компоративний аналіз творчого доробку видатних представників в мистецтві різних епох (Д. Самін, В. Конен, А. Енштейн та інші); визначення стильових та мистецьких особливостей представників доби класицизму (М. Вагнер, Я. Данилова, М. Изворська-Єлизар'єва, М. Штейнпресс та інші); структурно-семантичний аналіз інтонаційної загальності інструментальної та вокальної музики композитора (Ю. Кантарович, П. Кириченко, Л. Шаймухаметова, Ю. Хаїт, З. Юльякшина та інші). Дослідження науковців свідчать про те, що саме творча спадщина В. А. Моцарта як представника доби Класицизму та музичного новатора визначило майбутній розвиток музичного театру, мистецьких стилів та вокальних жанрів зокрема.

Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей художньої образності вокальної творчості В.А. Моцарта.

Виклад основного матеріалу. В. А. Моцарт як видатний представник Віденського класицизму увійшов у світову історію музики як найбільший реформатор музичного жанру. Його творчість є основою, що визначила подальший розвиток музичного театру, жанрів, стилів і напрямків. Саме його творчість вважається складною, унікальною та багатогранною, адже віддзеркалює різноманітність музичних форм, жанрів, стилістичних зв'язків свого часу та є одним з найважливіших етапів в світовому розвитку оперної, камерно-вокальної та хорової музики. Мистецтвознавцями визначено, що у вокальній творчості В. А. Моцарта узагальнено багатовіковий досвід

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

композиторів різних країн, перш за все австрійських, німецьких, а також італійських, французьких, чеських. Науковець В. Келдиш наголошує, що, саме творчість В. А. Моцарта вплинула на композиторський пошук композиторів-класиків та композиторів романтиків.

Вокальна творчість В. А. Моцарта представляє багатющу скарбницю, що вміщує найкращі зразки пісенного, оперного жанру, видатні хорові твори, які часто-густо використовується в якості вокально-педагогічного репертуару щодо виконавської підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва. Поряд з виконавсько-технічним засвоєнням творчого здобутку В. А. Моцарта у формуванні та становленні викладача музичного мистецтва як виконавця, важливим постає теоретичне вивчення стильових особливостей творчості композитора, як реформатора та новатора вокального мистецтва.

Вокальна творчість В. А. Моцарта має величезне синтезуюче значення: в ній з найбільшою повнотою втілюється все нове, що було характерно у XVIII столітті для прогресивних напрямків в музичному мистецтві. Так, мистецтвознавець Б. Штейнпресс зазначає, що В. А. Моцарт у своїй вокальній творчості є одним з найбільших мелодистів. Його мелодика поєднує риси австрійської і німецької народної пісенності зі співучістю італійської кантилени. Незважаючи на те, що його твори відрізняються поетичністю і тонкою добірністю в них часто зустрічаються мелодії мужнього характеру, з великим драматичним пафосом і контрастними елементами. [6,с.98]

Оперу можна вважати найулюбленішим жанром В. А. Моцарта (19 опер), що постійно перебувала в центрі його уваги. Композиторський доробок представлено різними оперними жанрами, визначеними оперно-драматичними принципами, сформованою оперною естетикою. Як зазначає Д. Самін, музична драматургія В. А. Моцарта перетворила побутову комічну і сентиментальну оперу і створила нові оперні жанри зрілого реалістичного стилю. Мистецтвознавець зауважує на своєрідному творчому методі оперної творчості В. А. Моцарта, якому властиві правдивість і різноманітності в зображенні характерів, розкриття художніх образів в їх розвитку і взаємодії, єдність

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

типового та конкретного, контраст трагічного і жартівливого, поєднання сердечності з іронією, реальності з фантастикою [4].

Так, на основі італійської опери-буф виникли опера-комедія «Весілля Фігаро» і опера-драма «Дон Жуан», на основі австро-німецького зінгшпиля – національна опера-казка «Чарівна флейта». Зазначені твори включали в себе різноманітні сценічні й музичні жанри: від священного уявлення до феєрії, від форм італійської опери до хоралу і фуги. Слід зазначити, що кожна нова опера В. А. Моцарта відображає ідеологію Просвітництва як концепцію, спрямовану на постійну зміну людини, авторитарне регулювання її поведінки [7, с. 7]. Мистецтвознавець зауважують на тому факті, що, різко руйнуючи старі оперні канони, композитор йде шляхом внутрішнього оновлення та схрещування музично-сценічних форм. У синтезі музики і драми В. А. Моцарт залишає верховенство за музикою, одночасно акцентуючи увагу на драматичному змісті й якості літературного тексту.

Аналізуючи особливості творчості композитора, Д. Самін акцентує увагу на взаємопроникненні симфонізму і драматургії під незмінне переважання вокального початку, визначає багатогранність музичного театру В. А. Моцарта [4, с. 52]. На думку дослідника найважливіші вузлові моменти дії відтворюються композитором в музично-цілісних і драматургічно дієвих ансамблях, включають розвинені фінали. В ансамблевих номерах особливо повно позначаються рівновага музичної і драматичних боків, гармонія загального звучання при характерності окремих вокальних ліній, що забезпечують індивідуальну визначеність кожного персонажа. Автор визначає ліричні, комічні, драматичні арії в операх звуковими портретами героїв [4, с. 52].

Погоджуючись із думкою Д. Саміна, мистецтвознавець О. Нікітіна вважає одним з високих новаторських досягнень оперної драматургії В. А. Моцарта саме майстерність музичних образів дійових осіб, героїв опери. На думку авторки, дійові особи в операх В. А. Моцарта є не тільки традиційними типами, а й особистостями, що поєднують в собі типове й індивідуально неповторне [3, с. 29].

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Так, В. А. Моцарт наділяє діючих осіб своїх опер мелодійними оборотами, що складаються в цілісний і багатогранний образ. Наприклад, в образі Дон - Жуана підкреслюється його любов до життєвих насолод, сміливість, відвага, рішучість; в образі Сюзанни («Весілля Фігаро») – жіноча привабливість, лукавство, розум, хитрість; в образі Базиліо – підлість підлабузника, підступність. Дослідниця наголошує на тому, що правдивість і яскрава виразність характеристик досягається поєднанням слова, сценічної дії і музичних (вокальних та оркестрових) засобів [3, с. 29].

Сфера камерно-вокальної музики В. А. Моцарта представлено жанром пісні. Як зазначає мистецтвознавець М. Чорна, композитор звертався до пісні частіше ніж можна судити з переліку його творів в цьому жанрі (40 пісень). Пісням близькі деякі вокальні номери в його операх [5, с. 86].

Дослідження Т. Ліванової стверджує, що серед ранніх творів (1768 р.) зустрічаються приклади самостійного існування пісні, а також її включення (з іншим текстом) в оперу як маленької арії (пісня «Daphne, deine Rosenwangen», для голосу з клавіром і арія Бастьєна «Meine Liebsten schone Wangen» з зингшпиля «Бастьєн і Бастьєна»). Перевтілення жанру пісні в складніші оперні номери (арія, аріозо, концонетта) стає важливою тенденцією моцартовського вокального стилю (пісні з супроводом мандоліни «Komm liebe Zither» по типу музики є прообразом для концонетти Дон-Жуана) [2, с. 496].

Так, на думку М. Чорної, створюється новий тип камерної лірики, що в подальшому вплине на творчість композиторів-романтиків. Дослідниця визначає В. А. Моцарта основоположником вокальних мініатюр, які вражають своєю різноманітністю та характеризуються гнучкістю мелодії й тексту (пісня «Фіалка» на слова Гете), характерним акордовий триголосний складом, риторичним характером (у зв'язку зі вступом композитора до лав масонів), пустотливістю та жартівливістю (вокальні канони) [5, с. 86]

Висновки. Отже, сучасне музикознавство стверджує В. А. Моцарта як одного з найбільших творців, який висловив у своїй геніальній творчості прогресивні громадські та естетичні ідеї своєї епохи і розширив горизонти всього

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

світового музичного мистецтва та вокального зокрема. Поряд з виконавсько-технічним засвоєнням творчого здобутку композитора у формуванні та становленні викладача музичного мистецтва, як виконавця, важливим постає теоретичне вивчення стильових особливостей творчості композитора, як реформатора та новатора вокального мистецтва. Аналіз мистецтвознавчої літератури дозволяє стверджувати, що вокальні твори композитора (вокальні мініатюри, оперні номери) відмічаються гармонійно ясною та яскравою, виразною мелодією, правдивістю та визначеністю образів, що досягається поєднанням слова, сценічної дії і вокальних засобів. У вокальних творах відбувається поєднання типовості з індивідуальною неповторністю персонажів, що характеризується як «звукові портрети героїв». Ознайомлення майбутніх фахівців із видатними зразками вокального мистецтва В. А. Моцарта, вміння аналізувати твори, розуміння засобів музичної та художньої виразності, використаних композитором, виробляє систему знань, яка стає важливим чинником при створенні власних виконавських образних бачень в процесі творчої роботи.

Список використаних джерел

1. Келдыш. Г.В. Музыкальный энциклопедический словарь. М. Советская энциклопедия, 1990. 672 с.
2. Ливанова Т.Л. История западноевропейской музыки. Том 2. М.: Музыка, 1983. 622 с.
3. Никитина.О.Н. История музыки: учеб.-метод. пособие. Ижевск: Изд-во «Удм.ун-т», 2011. 108 с.
4. Самин Д.К. 100 великих композиторов. М.: Вече, 2008. 480 с.
5. Чёрная М.Р. История зарубежной музыки. Европейское музыкальное искусство во второй половине XVIII-первой половине XIX века: учеб. пособие. Тверь: Тверской государственный университет, 2008. 192 с.
6. Штейнпресс.Б.С. Последние страницы биографии Моцарта .Очерки и этюды. М.: Сов. композитор, 1979. 352 с.
7. Вагнер М. Лицом к лицу с эпохой // Советская музыка.1991. №12.